

החלטת סגן הממונה על המשמעת – פסק דין

1. הנקבלת תלמידת שנה ב' לתואר ראשון באדריכלות. לפי כתב הקובלנה שהוגשה בעניינה, במסגרת לימודיה באחד הקורסים היה עליה לגשת לבחינה (פיזית) ללא חומר עזר. במהלך הבחינה, כך לפי כתב הקובלנה, הבחינה המשגיחה בנקבלת כשהיא מעניינת בדפים שלא נראו שייכים למבחן עצמו. המשגיחה ניגשה לנקבלת וביקשה לראות מה נמצא בין דפי הבחינה – ושם מצאה שבעה עמודים מודפסים המכילים שאלות משוחררות מבחינות עבר, בהם עשתה שימוש הנקבלת. בכך ייחסה הקובלנה לנקבלת עבירות של הפרת הוראות בבחינה והונאה בבחינה (סעיפים 29.4 ו-29.3 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח) (להלן – התקנון)).
2. בדיון ההקראה כפרה הנקבלת בעבירת ההונאה אך הודתה בעבירת הפרת ההוראות. גרסתה של הנקבלת התבררה בדיון ההוכחות שהתקיים לפניי. בתמצית, הנקבלת טוענת כי הכניסה בטעות את ערימת הדפים לבחינה, אך לא עשתה בהם שימוש. באופן מפורט יותר, הנקבלת טוענת כי היא הביאה עמה את אותה ערימת דפים כחזרה, לפני המבחן. לפני הבחינה היא הניחה את הדפים על השולחן ויצאה לשירותים. כשחזרה, המשגיח חילק את הבחינה, ושם אותה מעל לאותה ערימת דפי עזר, כך שהנקבלת לא הבחינה שדפי החזרה – האסורים בבחינה – נמצאים ברשותה. בהמשך, לקראת סוף הבחינה, משגילתה שדפי החזרה נמצאים מתחת לבחינה שלה היא נלחצה, וחששה לדווח למשגיחה. חשש זה עורר את חשד המשגיחה, שניגשה אליה וגילתה את דפי החזרה.¹ הנקבלת הדגישה שלאורך כל האירוע היא כלל לא השתמשה בדפים. אילו רצתה להעתיק הייתה יכולה להסתיר את דפי החזרה באופן אמין יותר. בעיני הנקבלת, אם כן, עניינה דומה למקרים בהם נבחנים שכחו טלפון בכיס (אך לא השתמשו בו), כלומר, הפרת הוראות ולא הונאה.
3. הקבילה התנגדה לעמדת הנקבלת, והציגה את עדות המשגיחה באירוע. המשגיחה העידה כי התנהגות הנקבלת עוררה את חשדה. היא הבחינה כי ערימת הדפים על שולחנה של הנקבלת עבה מדי, התקרבה לנקבלת, ושלפה מתוך דפי הבחינה ערימת דפים משודכת שאינה קשורה לבחינה. לאור עדות המשגיחה והנסיבות, הקבילה סברה שיש מקום להרשיע את הנקבלת בהונאה.
4. מצאתי לנכון להרשיע את הנקבלת גם בעבירת ההונאה. כידוע, הוכחת עבירת ההונאה דורשת להראות כי התקיימה כוונה מצד הנקבלת, כאשר ניתן להסיק כוונה זו מהראיות הנסיבתיות (ס' 57.5 לתקנון). נזכיר כי עבירת ההונאה דורשת הוכחה מעבר לספק סביר (ס' 57.4 לתקנון), בדומה לרף הנדרש בדיון הפלילי ה"רגיל". בענייננו – בחינה בספרים סגורים – נתפסו ברשות הנקבלת בשעת המבחן דפי חזרה לבחינה, כלומר, אינדקציה ברורה להונאה. גרסת הנקבלת מבוססת על רצף אירועים לפיו היא יצאה לשירותים לפני הבחינה; הותירה את דפי החזרה על השולחן; והמשגיח הניח את הבחינה מעל דפי החזרה כך שהנקבלת שכחה שדפי העזר נמצאים ברשותה. רצף אירועים זה אפשרי – אך, לאור הנסיבות, אינו סביר בעליל ואינו מקים את הספק הסביר הנדרש כדי למנוע הרשעה בעבירת ההונאה (השוו להחלטתי בעניין ד-2021-36, שם נטען לרצף אירועים חלופי דומה). בפרט, קשה להאמין שמשגיח בבחינה עם חומר סגור יניח את הבחינה על השולחן בדיוק בצורה שתסתיר דפי הכנה שכלל אינם אמורים להימצא על השולחן. גם הטענה שהנקבלת מצאה את דפי העזר רק לקראת סוף הבחינה נוגדת את השכל הישר.
5. זאת ועוד: עדותה של הנקבלת אינה עקבית בעיניי. כזכור גרסתה של הנקבלת מבוססת על כך שהבחינה הונחה על שולחנה של הנקבלת, כך שהנקבלת לא שמה לב שדפי החזרה נותרו על השולחן (אחרת הייתה מחזירה את דפי העזר לתיק ומניחה את התיק בצד). אך בנקודה קריטית זו הנקבלת משמיעה גרסאות שונות. לפי גרסה אחת, הנקבלת יצאה לשירותים, חזרה, ומצאה על שולחנה את דפי הבחינה (כשמתחתם דפי ההכנה). ראו עמ' 16-17 לפרוטוקול. במקומות אחרים בפרוטוקול נשמעת גרסה שונה, לפיה הנקבלת חזרה מהשירותים, וטרם שהתיישבה במקומה ראתה שהבחון מדלג על האיזור שלה –

¹ אציין כי הנקבלת הוסיפה שהייתה באותו יום במצב נפשי קשה, עקב אירוע משפחתי חריג (שבקשר אליו לא הוצגו אסמכתאות).

ואז ביקשה ממנו לחלק לה את הבחינה (עמ' 7 לפרוטוקול). בעוד ששתי הגרסאות אינן סבירות בעיניי, חוסר העקביות, כשלעצמו, מקשה לתת אמון בעמדת הנקבלת. עוד אציין כי גרסתה של המשגיחה, לפיה דפי העזר היו בין דפי הבחינה, סותרת את גרסת הנקבלת, לפיה דפי ההכנה היו מונחים מתחת לבחינה. עם זאת, גם בנקודה זו – האם דפי העזר היו מתחת לבחינה או בין דפי הבחינה – הנקבלת התקשתה לספק גרסה סדורה (עמ' 9 לפרוטוקול).² אני מרשיע, איפוא, את הנקבלת בשתי העבירות המיוחסות לה – הפרת הוראות בבחינה והונאה בבחינה.

הכרעת הדין ניתנה היום, 25.12.2022.

ד"ר שי נ. לביא

ס' הממונה על המשמעת

החלטת סגן הממונה על המשמעת – גזר דין

1. בהכרעת דיני מיום 25.12.2022 הרשעתי את הנקבלת בשתי העבירות שיוחסו לה – עבירת ההונאה ועבירת הפרת ההוראות. ביום 11.1.2023 התקיים בפני (באופן מקוון) דיון בשאלת העונש. הקבילה עתרה לעונש הרחקה בפועל של שני סמסטרים, בנוסף לפסילת הקורס ולהרחקה על תנאי. הקבילה הותירה לשיקול בית הדין את האפשרות להמיר את אחד הסמסטרים בריצוי עבודות לתועלת הציבור.
2. הנקבלת הביעה חרטה והדגישה את נסיבותיה האישיות המקילות. משפחתה שרויה במצב כלכלי קשה, ובהליכי פשיטת רגל (ועל כך הוצגו מסמכים תומכים). בן משפחתה של הנקבלת סובל מבעיות בריאותיות קשות וכרוניות, והוא זקוק להשגחה וטיפול (גם בנקודה זו הוצגו מסמכים רלוונטיים). לטענת הנקבלת, היא נשאה בחלק ניכר מנטל הטיפול בו. בנוסף, נטען כי מספר ימים לפני הבחינה הרלוואנטית אותו בן משפחה אושפז, ועקב כך הנקבלת הייתה במצב נפשי לא-פשוט בעת הבחינה (ראו גם הערת השוליים הראשונה להכרעת דיני מיום 25.12.2022). לאור נסיבותיה האישיות, הרחקה ממושכת מהאוניברסיטה תפגע קשות באורחות חייה ותעמיד בספק את חזרתה ללימודים אקדמיים.
3. לבסוף, הנקבלת ביקשה להחיל את עונש ההרחקה בעניינה, ככל שיוטל כזה, רק מסמסטר א' של השנה הבאה, כלומר, שנת תשפ"ד – במקום מהסמסטר הקרוב, סמסטר ב' תשפ"ג. הנקבלת ציינה כי היא לוקחת חלק בקורס שנתי בהיקף משמעותי, שמתקיים בקבוצות, והרחקתה לסמסטר הקרוב תפגע בה ובחבריה לקבוצה. בנוסף, הרחקתה מסמסטר ב' תפגע ביכולתה של הנקבלת להתגורר במעונות (משפחתה של הנקבלת גרה בפריפריה), ואילו דחיית העונש לשנה"ל תשפ"ד תאפשר לנקבלת למצוא פתרון חלופי למגוריה במרכז הארץ. הקבילה לא התנגדה לבקשת הנקבלת, "לאור הנימוקים המפורטים הנסיבות האישיות שפורטו", על אף ש"באופן רגיל העונש יחל מהסמסטר העוקב".
4. בחנתי את החומר המונח בפניי והחלטתי להטיל על הנקבלת עונש הרחקה בפועל של שני סמסטרים, ללא אפשרות להמיר ההרחקה בפועל בריצוי של עבודות לתועלת הציבור. כן החלטתי לקבל את בקשת הנקבלת, ולהחיל את עונש ההרחקה מסמסטר א' תשפ"ד.

² עוד אציין כי הנקבלת עומדת על כך שלא השתמשה בדפי העזר. לפנינו אי בהירות עובדתית בסוגיה זו. המשגיחה העידה כאמור כי ערימת דפי החזרה הייתה מונחת בין דפי הבחינה – אולם אין ביכולתה להעיד האם הנקבלת אכן דפדפה בדפי החזרה (או שמא בדפי הבחינה). אך אין מניעה להרשיע הנקבלת גם אם לא עשתה שימוש בפועל בדפים. ס' 29.3.2 לתקנון מגדיר בין היתר הונאה כ"העברת מידע או ניסיון להעברת מידע בין נבחנים . . .". אם כן, די בכך שהנקבלת ניסתה לקבל מידע באופן לא-הוגן כדי להרשיעה בעבירת ההונאה (והשוו לעניין ד-18-2022).

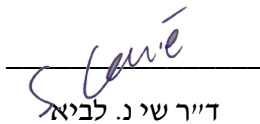
5. דחיית עונש ההרחקה. סעיף 59.3 לתקנון קובע כי במקרה של הרחקה בפועל "העונש יחול מתום הסמסטר שבו ניתן גזר הדין, אלא אם כן הורה הממונה אחרת". ברירת המחדל בתקנון, אם כן, היא החלה מהסמסטר העוקב, ללא דחייה. כפי שהערתי בעבר, דחייה מהווה הקלה בעונש, והיא מוצדקת מטעמים חריגים בלבד (השוו לעניין ד-2022-58). בענייננו, לאור הסכמת הקבילה, והסיטואציה בה מצויה הנקבלת, מצאתי לנכון לקבל את בקשת הנקבלת.

1. עונש ההרחקה הראוי. האם יש מקום להרחיק הנקבלת בפועל משני סמסטרים, או שמא לאפשר לה להמיר אחד מהסמסטרים בריצוי עבודות לתועלת הציבור? מובן כי עונש הרחקה בפועל יוביל לפגיעה קשה באורחות חייה של הנקבלת. ניתן לשער גם, שלאור קשייה המשפחתיים שפורטו לעיל, עונש ההרחקה בפועל עלול להוביל אותה לכך שלא תשוב ללימודיה בעתיד. אך כנגד שיקולים אלו יש להציב את עבירת המשמעת ונסיבות ביצועה. מדובר במקרה הונאה מובהק, הכנסת דפי עזר (בהם שאלות משוחזרות מבחינות קודמות) לבחינה עם חומר סגור. כאמור בהכרעת דיני, מצאתי את גרסתה של הנקבלת לא עקבית ובלתי-סבירה בעליל. להתרשמותי, גם במועד הדיונים לגזר הדין, הנקבלת טרם נטלה אחריות מלאה וכנה על מעשיה. על כן, עונש של שני סמסטרים הוא מידתי וראוי בעיני (השוו גם לרף הענישה הכללי, עניין ע-5/2015).³

2. אשר על כן, אני גוזר את עונשה של הנקבלת כדלקמן:

- א. פסילת הקורס נשוא הקובלנה.
- ב. הרחקה בפועל משני סמסטרים, החל משנת תשפ"ד: סמסטר א' תשפ"ד וסמסטר ב' תשפ"ד.
- ג. הרחקה על תנאי של שני סמסטרים, למשך שנתיים מיום חזרתה של הנקבלת ללימודים.

גזר הדין ניתן היום, 9.2.2022.

ד"ר שי נ. לביא

ס' הממונה על המשמעת

³ אמנם העונש פוגע באורחות חייה של הנקבלת, ועלול להוביל לכך שלא תשוב ללימודים. אך יש הקלת מה בכך שהעונש יחול רק מסמסטר א' תשפ"ד, כך שהנקבלת תסיים את הקורסים אותם התחילה ויתאפשר לה למצוא מקום מגורים חלופי לשנה"ל הבאה. אני מקווה כי הנקבלת תשוב ללימודים גבוהים לאחר סיום עונש ההרחקה.